

EDUKACJA BIOETYCZNA NA UCZELNIACH MEDYCZNYCH

redakcja naukowa Paweł Łuków

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2022



Recenzje:

prof. dr hab. Romuald Krajewski

prof. dr hab. Alicja Przyłuska-Fischer

Redakcja i korekta: Dariusz Niezgoda

Projekt okładki: Katarzyna Juras

Copyright © Wydawnictwo Naukowe Scholar 2022

ISBN 978-83-65390-51-6

Publikacja dofinansowana przez Wydział Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego ze środków projektu pt. „Rozwój bioetyki partycypacyjnej” finansowanego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2016–2019, grant nr: 2bH 15 0185 83

Wydawnictwo Naukowe Scholar

ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa

e-mail: info@scholar.com.pl; www.scholar.com.pl

Skład i łamanie: Dariusz Niezgoda

Druk i oprawa: Fabryka Druku

Spis treści

Wprowadzenie	9
Rozdział 1. Bioetyka partycypacyjna – bioetyka nie tylko w klinice	13
<i>Paweł Łuków</i>	
1.1. Demokratyczna natura bioetyki	14
1.2. Debata bioetyczna	18
1.3. Edukacja do debaty bioetycznej	23
1.4. Zakończenie	27
Rozdział 2. Edukacja bioetyczna nie tylko dla medyków	31
<i>Joanna Andrusiewicz</i>	
2.1. Profesjonalizacja bioetyki w Polsce	32
2.2. Studenci i studentki, wykładowczynie i wykładowcy	35
2.3. Program studiów	37
2.4. Nowoczesne metody dydaktyczne	40
2.5. Praktyki bioetyczne	41
2.6. Koło Naukowe Bioetyki	42
2.7. Wiosenna Szkoła Bioetyki	43
2.8. Absolwenci i absolwentki	43
2.9. Podsumowanie	47
Rozdział 3. Bioetyk jako nauczyciel	51
<i>Paweł Łuków</i>	
3.1. Wychowanie moralne czy edukacja etyczna?	53
3.2. Kompetencje nauczyciela etyki i rola bioetyka w nauczaniu etyki lekarskiej	62
3.3. Zakończenie	65
Rozdział 4. Kurs pozaformalny w edukacji moralnej studentów medycyny i młodych lekarzy	69
<i>Kazimierz Szewczyk</i>	
4.1. Różnica między etyką lekarską i moralnością lekarską	69
4.2. Nieco historii – kursy pozaformalne i profesjonalizm lekarski	71
4.3. Totalność moralności lekarskiej – pojęcie moralnej tożsamości profesjonalnej	74
4.4. Dwa wzorce nauczania etyki lekarskiej	77

4.5. Pięć rodzajów kursów	78
4.6. Pozytywna rola pozaformalnych kursów	96

Rozdział 5. Edukacja bioetyczna studentów pielęgniarstwa i położnictwa, a także pielęgniarek i położnych

Jan Piasecki

5.1. Uwagi wstępne	103
5.2. System ochrony zdrowia i potrzeba edukacji bioetycznej	104
5.3. Spór o cele edukacji bioetycznej i kryteria ewaluacji	110
5.4. Treści programowe	122
5.5. Metody nauczania	126
5.6. Podsumowanie – zbiór wytycznych	131

Rozdział 6. Edukacja bioetyczna lekarzy

Anna Brzozowska, Tomasz Pasierski, Agata Łukomska

6.1. Wprowadzenie	135
6.2. Kompetencje i ich pomiar	136
6.3. Narzędzia oceny kompetencji etycznych	138
6.4. Ocena kompetencji etycznych w kształceniu lekarzy	144
6.5. Podsumowanie	147

Rozdział 7. Edukacja bioetyczna z perspektywy wykładowców

Emilia Kaczmarek, Paweł Łuków, Joanna Różyńska, Bartosz Maćkiewicz

7.1. Wprowadzenie	151
7.2. Cele, metody i materiał badawczy	152
7.3. Wyniki i dyskusja	156
7.4. Podsumowanie	178

Rozdział 8. Edukacja bioetyczna z perspektywy lekarzy

Joanna Różyńska, Jakub Zawila-Niedźwiecki, Marek Czarkowski, Bartosz Maćkiewicz

8.1. Wprowadzenie	181
8.2. Cele, metody i materiał badawczy	181
8.3. Wyniki i dyskusja	185
8.4. Podsumowanie	203

Rozdział 9. Wpływ zajęć z etyki lekarskiej na zainteresowanie studentów

kierunków lekarskich etyką lekarską oraz na ich wyobrażenia

o głównych zagadnieniach etycznych w zawodzie lekarza

Paweł Łuków, Jakub Zawila-Niedźwiecki, Bartosz Maćkiewicz,

Anna Brodziak, Maja Czepiel, Paweł Wiśniewski

9.1. Procedura	212
9.2. Wyniki i dyskusja	212
9.3. Oczekiwania wobec przedmiotu	213
9.4. Ocena zajęć z etyki lekarskiej	215
9.5. Zagadnienia etyczne	218
9.6. Rozwiązywanie dylematów moralnych i kompetencje etyczne	220
9.7. Zmiana postaw wobec etyki lekarskiej i problematyki etycznej w toku studiów	222
9.8. Podsumowanie	223

Rozdział 10. Przegląd metod dydaktycznych zalecanych w nauczaniu etyki medycznej.	227
<i>Emilia Kaczmarek</i>	
10.1. Przewaga metod aktywnych nad pasywnymi w nauczaniu etyki medycznej	227
10.2. Kazuistyka	231
10.3. Nauczanie przy łóżku pacjenta	233
10.4. Nauczanie problemowe	235
10.5. Dyskusja	237
10.6. Odgrywanie ról	240
10.7. Podsumowanie	242
Rozdział 11. Gry dydaktyczne i warsztaty	247
<i>Emilia Kaczmarek</i>	
11.1. Tabu pojęciowe	247
11.2. Warsztaty w grupach	251
11.3. Odgrywanie ról	267
11.4. Dyskusja otwarta	275
11.5. Poker kryterialny	279
Rozdział 12. Baza krótkich kazusów wraz z opracowaniem do wykorzystania na zajęciach z bioetyki	293
<i>Joanna Andrusiewicz, Paweł Łuków, Joanna Różyńska, Jan Piasecki</i>	
12.1. Sprawiedliwość	293
12.2. Pluralizm światopoglądowy	295
12.3. Daremna i uporczywa terapia	297
12.4. Tajemnica lekarska	298
12.5. Szacunek do pacjenta	301
12.6. Zgoda zastępcza	303
12.7. Transplantacja	305
12.8. Szczepienie – odmowa zgody	307
12.9. Granice poufności	310
12.10. Autonomia i świadoma zgoda	313
12.11. Rekrutowanie pacjentów do badań klinicznych	315
12.12. Prawa rodziców a dobro dziecka	317
12.13. „Medycyna alternatywna”	319
12.14. Strach i uprzedzenia	321
12.15. Błąd lekarski	323
12.16. Eutanazja	325
12.17. Pacjent nieprzestrzegający zaleceń	327
12.18. Kompetencja pacjenta	329
12.19. Komunikacja z pacjentem	331
12.20. Aborcja i klauzula sumienia	333
Noty o autorkach i autorach	337